

علم هرگز سکولار نخواهد بود

پاسخ به تأملات درباره منزلت عقل در هندسه معرفت دینی

معرفت به وحی ممکن است اما عین آن نیست

یکم. بعد از تعریف دین و ذکر تفاوت آن با تدین و بعد از بیان منبع هستی‌شناسی دین، نوبت به ارائه منبع معرفت‌شناسی دین می‌رسد. آنچه در این مقطع سوم راه دارد، معرفتی است که میزان و ترازوی معارف مقاطع بعدی است؛ یعنی «وحی معصومانه» که شهودی است، نه حصولی؛ و عین الیقین است نه علم الیقین؛ زیرا مسؤول تلقی دین خدا که ضامن سعادت ابدی است، باید از آسیب علم حصولی مصون و از گزند خطا معصوم باشد تا معرفت وی، معیار صحت و سقم معارف دیگران باشد. اگر درباره چنین معرفتی گفته شد: «لا یاتیه الباطل من بین یدیه و لا من خلفه» (فصلت، ۴۲) برای آن است که متکلم یعنی خدای سبحان، متن واقع را ارائه می‌دهد و مخاطب یعنی

نسبت میان «عقل و ایمان» یا «علم و دین» موضوعی است که از گذشته‌های دور ذهن اندیشه‌ورزان را به خود مشغول داشته و دیدگاه‌های متنوع و مختلفی از سوی صاحب‌نظران در این باب ارائه شده است. یکی از نظریات مهم و بدیع در این باب، از آن آیت‌الله جوادی آملی است که در کتاب منزلت عقل در هندسه معرفت دینی باز تاب یافته و مورد توجه صاحب‌نظران قرار گرفته است. پس از نشر این اثر، مقاله‌ای با عنوان «جایگاه عقل و وحی در هندسه معرفت بشری» منتشر گردید که در آن تأملات و پرسش‌هایی در خصوص این کتاب مطرح شده بود. نوشتار کنونی، توضیحات آیت‌الله جوادی آملی ناظر به دغدغه‌های آن مقاله است و در این جا باندکی تلخیص به نقل از شماره دوم فصلنامه اسراء نقل می‌شود.